

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
імені П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник
Міністра охорони здоров'я України

О. Лінчевський

Лінчевський

2016

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ) ДЛЯ ВИПУСКНИКІВ
ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«СУДОВО - МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

Київ- 2016

ПОГОДЖЕНО
В. о. начальника відділу
освіти та науки
МОЗ України

Ю. С. П'ятницький

«26» *серпень* 2016

ПОГОДЖЕНО
Ректор НМАПО імені П. Л. Шупика
академік НАМН України
професор

Ю. В. Вороненко

«26» *вересня* 2016

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
імені П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник

Міністра охорони здоров'я України

О. Лінчевський

12 вересня

2016

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ) ДЛЯ ВИПУСКНИКІВ
ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«СУДОВО - МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

Київ- 2016

ПОГОДЖЕНО
В. о. начальника відділу
освіти та науки
МОЗ України

Ю. С. П'ятницький

« 26 » серпень 2016

ПОГОДЖЕНО
Ректор НМАПО імені П. Л. Шупика
академік НАМН України
професор

Ю. В. Вороненко

« 26 » вересня 2016

Типовий навчальний план та програма спеціалізації (інтернатури) випускників вищих медичних закладів освіти III - IV рівнів акредитації за спеціальністю «Судово-медична експертиза» на виконання наказу МОЗ України від 3 грудня 2010 р. № 1074 «Про заходи МОЗ України щодо удосконалення підготовки лікарів» та з метою поліпшення якості післядипломного навчання лікарів, відповідно до положень наказу МОЗ України від 10 грудня 2010 р. № 1088 «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів», відповідно до наказу ректора НМАПО імені П. Л. Шупика від 16 лютого 2011 р. № 530 «Про затвердження плану заходів НМАПО імені П. Л. Шупика, кафедрою судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика (зав. кафедри - д.мед.н., проф. В. Д. Мішалов) і кафедрою судово-медичної експертизи Харківської медичної академії післядипломної освіти (зав. кафедри - д.мед.н., професор Гуров О. М.)

Рецензенти:

Филипчук О. В. - доктор медичних наук, завідувач відділення судово-медичної криміналістики ДУ Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України

Михайличенко Б. В. - доктор медичних наук, професор завідувач кафедри судової медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

1. Мішалов В. Д. - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
2. Гуров О. М. - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри судово-медичної експертизи Харківської медичної академії післядипломної освіти
3. Хохолева Т. В. - кандидат медичних наук, доцент кафедри судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
4. Гуріна О. О. - кандидат медичних наук, доцент кафедри судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
5. Петрошак О. Ю. - кандидат медичних наук, доцент кафедри судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
6. Плетенецька А. О. - кандидат медичних наук, асистент кафедри судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
7. Михайленко О. В. - кандидат медичних наук, асистент кафедри судової медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтернатура (первинна спеціалізація) є обов'язковою формою післядипломної підготовки випускників усіх факультетів вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації незалежно від підпорядкування та форми власності, після закінчення якої їм присвоюється кваліфікація лікаря-спеціаліста.

До інтернатури за спеціальністю «Судово-медична експертиза» зараховуються випускники вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації за спеціальностями «лікувальна справа» та «педіатрія».

Головною метою інтернатури за спеціальністю «Судово-медична експертиза» є отримання повного обсягу систематизованих теоретичних знань з оволодінням практичними навиками, необхідними для самостійної роботи лікаря-фахівця в галузі судово - медичної експертизи.

Метою навчання в інтернатурі є базова підготовка лікаря-інтерна з усіх розділів судової медицини та суміжних дисциплін (патологічна анатомія, нейрохірургія), ознайомлення з роботою всіх відділів та відділень бюро судово-медичної експертизи, отримання необхідних навиків та умінь в обсязі кваліфікаційної характеристики лікаря-судово-медичного експерта та підготовка його до проходження атестації на отримання звання лікар-спеціаліст за спеціальністю «Судово-медична експертиза».

Інтернатура за спеціальністю «Судово-медична експертиза» проводиться на кафедрі судової медицини та на базах стажування (бюро судово-медичної експертизи).

Навчальний план розрахований на 17 місяців навчання, з яких упродовж 9 місяців відбувається навчання на кафедрі, 8-ми - на базах стажування, що відображено у графіку навчального процесу.

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Всього 17 місяців (2652 навч. год.),
в т. ч.: заняття на кафедрі 9 міс. - (1404 год.),
на базі стажування - 8 міс. - (1248 год.)

<i>Рік</i>	<i>Місяць</i>											
	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>VII</i>	<i>VIII</i>	<i>IX</i>	<i>X</i>	<i>XI</i>	<i>XII</i>
<i>1 рік</i>	-	-	-	-	-	-	ВІДПУСТКА	<i>Б</i>	<i>К</i>	<i>К</i>	<i>К</i>	<i>К</i>
<i>2 рік</i>	<i>К</i>	<i>К</i>	<i>Б</i>	<i>Б</i>	<i>Б</i>	<i>Б</i>		<i>Б</i>	<i>Б</i>	<i>Б</i>	<i>К</i>	<i>К</i>
	<i>К</i>	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-

Навчання в інтернатурі починається з 1 серпня на базі стажування.

Графіком навчального процесу для інтернів судово-медичних експертів I періоду навчання передбачено:

- серпень (1 місяць або 4 тижні) - на базі стажування;
- вересень - лютий (6 місяців або 24 тижні) - навчання на кафедрі;

Графіком навчального процесу для інтернів судово-медичних експертів II періоду навчання передбачено:

- березень - жовтень (7 місяців або 28 тижнів) - на базі стажування;
- листопад - січень (3 місяці або 12 тижнів) - навчання на кафедрі.

Навчання в інтернатурі розпочинається на базі стажування шляхом практичної діяльності під керівництвом безпосереднього керівника інтернатури у відділах Бюро судово-медичної експертизи та відділеннях лабораторії Бюро, згідно з навчальним планом, у якому вказана кількість учбових годин, що виділяються для ознайомлення і засвоєння певного розділу програми та строк перебування у кожному з відділень (в тижнях).

За весь період навчання в інтернатурі, лікар-інтерн повинен оволодіти певним переліком практичних навичок з фаху «судово-медична експертиза». В даному переліку передбачено три рівні засвоєння матеріалу:

- 1-й рівень (+) - ознайомлення з навичками;
- 2-й рівень (++) - засвоєння набутих знань та навичок;
- 3-й рівень (+++) - самостійне застосування знань та навичок у експертній діяльності.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
спеціалізації (інтернатура) за спеціальністю «Судово-медична експертиза»
I періоду навчання на кафедрі

Тривалість навчання - 6 місяців 936 годин

Код курсу	Назва курсу	Всього	Лекції	Семінари	Практична експертна діяльність	Тест-контроль
1	2	3	4	5	6	7
1.	Судово-медична служба в системі охорони здоров'я	8	2	-	6	-
2.	Розлад здоров'я і смерть від ушкоджень	46	2	4	36	4
3.	Автомобільна травма	20	2	4	12	2
4.	Мотоциклетна та велосипедна травма	9	2	2	4	1
5.	Травма від дії рейкового транспорту	9	2	2	4	1
6.	Авіаційна травма	5	2	2	-	1
7.	Спортивна травма	2	-	2	-	-
8.	Ушкодження, які виникають при падінні	33	2	8	22	1
9.	Промислова та сільськогосподарська травма	2	-	2	-	-
10.	Ушкодження гострими предметами	13	2	2	8	1
11.	Вогнепальні ушкодження	13	2	2	8	1
12.	Розлад здоров'я та смерть від дії електрики	9	2	2	4	1
13.	Розлад здоров'я та смерть від дії високої та низької температури	12	2	4	4	2
14.	Розлад здоров'я та смерть від змінення атмосферного тиску	2	-	2	-	-
15.	Розлад здоров'я та смерть від дії променевої енергії	2	-	2	-	-
16.	Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами. Утоплення та раптова смерть у воді.	32	2	8	20	2
17.	Розлад здоров'я та смерть від отруєння	34	2	8	22	2
18.	Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачених та інших осіб	100	2	16	80	2

19.	Огляд трупа на місці його виявлення	23	2	2	18	1
20.	Судово-медичне дослідження трупа	106	2	18	84	2
21.	Судово-медична експертиза трупа при раптовій смерті	35	2	8	24	1
22.	Судово-медичне дослідження трупів новонароджених	15	-	4	10	1
23.	Мікроскопічні дослідження об'єктів судово-медичної експертизи	10	-	2	8	-
24.	Медико-криміналістичні методи дослідження	12	-	2	10	-
25.	Судово-медична експертиза за матеріалами слідчих та судових справ.	50	-	4	46	-
	Конференції	4				
	Базовий комп'ютерний контроль знань	6				
	Проміжна атестація	6				
	Разом	618	34	112	430	26

Додаткові та суміжні програми:

Код курсу	Назва курсу	Кількість годин
26.	Патологічна анатомія захворювань людини	60
27.	Клінічні прояви черепно-мозкової травми	12
28.	Військово-медична підготовка	12
29.	Організація невідкладної допомоги населенню при надзвичайних станах	6
30.	Медична психологія	12
31.	Медична інформатика	6
32.	СНІД та діагностика гепатитів	6
33.	Фтизіатрія	6
34.	Трансплантологія	6
35.	Імунопрофілактика при інфекційних захворюваннях	6
36.	Медицина невідкладних станів	156
37.	Протидія насильству в сім'ї	6
38.	Військово-спеціальна підготовка	24
	Разом	318

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
спеціалізації (інтернатура) за спеціальністю «Судово-медична експертиза»
II періоду навчання на кафедрі

Тривалість навчання - 3 місяці 468 годин

Код курсу	Назва курсу	Всього	Семінари	Практична експертна діяльність	Тест-контроль
1	2	3	4	5	6
2.	Розлад здоров'я і смерть від ушкоджень	44	8	32	4
3.	Автомобільна травма	30	4	24	2
4.	Мотоциклетна та велосипедна травма	13	-	12	1
5.	Травма від дії рейкового транспорту	13	-	12	1
8.	Ушкодження, які виникають при падінні	18	-	16	2
10.	Ушкодження гострими предметами	17	-	16	1
11.	Вогнепальні ушкодження	17	-	16	1
12.	Розлад здоров'я та смерть від дії електрики	5	-	4	1
13.	Розлад здоров'я та смерть від дії високої та низької температури	9	-	8	1
16.	Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами. Утоплення та раптова смерть у воді.	18	-	16	2
17.	Розлад здоров'я та смерть від отруєння	26	-	24	2
18.	Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачених та інших осіб	59	8	48	3
19.	Огляд трупа на місці його виявлення	9	-	8	1
20.	Судово-медичне дослідження трупа	111	16	92	3
21.	Судово-медична експертиза трупа при раптовій смерті	13	-	12	1
23.	Медико - криміналістичні методи дослідження	13	-	12	1
25.	Судово-медична експертиза за матеріалами слідчих та судових справ.	25	-	24	1
	Конференції	4			
	Перевірка практичних навичок	18			
	Заключна атестація	6			
	Разом	468	36	376	28

Наведені навчальні плани визначають тривалість підготовки інтернів протягом обох періодів навчання, розподіл годин, відведених на теоретичне вивчення розділів навчальної програми.

В навчанні інтернів на кафедрах використовуються лекції (протягом першого року навчання в очній частині інтернатури 5% від загального обсягу навчальних годин), семінари та практичні заняття.

Практичні заняття включають секційний курс, експертизи (огляд) потерпілих, звинувачених та інших осіб, експертизи за матеріалами справ з оформленням відповідних документів (висновків експерта), участь в невідкладних слідчих діях (виїздах на місце пригоди, відтворення обстановки і обставин події та ін.), у судових засіданнях.

Семінарські заняття передбачають контроль оволодіння практичними навичками та аналіз складених лікарями-інтернами експертних висновків під час роботи з архівним матеріалом Бюро судово-медичної експертизи.

Теоретична підготовка лікарів-інтернів передбачає обов'язкове відвідування лекцій (5% від загального обсягу навчальних годин), практичних занять, активну участь в семінарських заняттях.

З найбільш актуальних тем програми лікарі-інтерни готують реферати, які обговорюються на семінарах.

На практичних заняттях лікарі-інтерни під керівництвом викладача ознайомлюються та засвоюють практичні навички, передбачені навчальною програмою.

Програма інтернатури за спеціальністю «судово-медична експертиза»

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, які є необхідними для самостійної роботи лікаря-фахівця в галузі судово-медичної експертизи. Програма включає 38 курсів, які розбиті на розділи. Для полегшення орієнтації у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, курси і розділи закодовано.

Відповідно до програми, курси 1-25 та курси 35,36,37 (передбачені додатковими розділами програми) викладаються на профільній кафедрі, курси 26-38 (передбачені додатковими та суміжними розділами програми) - на суміжних кафедрах. По закінченню підготовки в інтернатурі, лікарі-інтерни підлягають атестації на визначення рівня засвоєння знань і практичних навичок з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» з фаху «судово-медична експертиза».

ПРОГРАМА
спеціалізації (інтернатури) за спеціальністю
«Судово – медична експертиза»

Код курсів та розділів	Назва курсів та розділів
	Курс 01
	<i>Судово-медична служба в системі охорони здоров'я</i>
01.02	Організація судово-медичної експертизи.
01.03	Процесуальні основи судово-медичної експертизи.
01.05	Питання етики та деонтології в професійній діяльності судово-медичного експерта.
01.06	Регламентація прав та обов'язки медичних працівників.
01.07	Професійні правопорушення медичних працівників, їх характеристика та класифікація.
01.08	Організація та завдання судово-медичної експертизи у випадках притягнення до медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення.
	Курс 02
	<i>Розлад здоров'я від ушкоджень</i>
02.01	Загальне вчення про травму та травматизм
02.02	Ушкодження тупими предметами. Морфологія ушкоджень м'яких тканин.
02.03	Морфогенез переломів кісток.
02.04	Морфогенез ушкоджень внутрішніх органів та кровоносних судин.
02.05	Клінічні та патоморфологічні прояви черепно-мозкової травми.
02.06	Причини смерті при ушкодженнях. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженнями та несприятливим наслідком.
	Курс 03
	<i>Автомобільні травми</i>
03.01	Загальні відомості про автомобільний травматизм
03.02	Ушкодження від зіткнення автомобіля з людиною.
03.03	Ушкодження від переїзду тіла колесом автомобіля.
03.04	Ушкодження водіїв та пасажирів від дії внутрішніх частин автомобіля.
03.05	Ушкодження від випадіння людини з автомобіля, що рухається.
03.06	Ушкодження від стиснення тіла між частинами автомобіля та іншими предметами
03.07	Диференційна діагностика автомобільної травми.

	Курс 04
	<i>Мотоциклетна та велосипедна травми</i>
04.01	Загальні відомості про мотоциклетну та велосипедну травми.
04.02	Види мотоциклетної та велосипедної травми. Механізм та морфологічні особливості ушкоджень.
	Курс 05
	<i>Травма від дії рейкового транспорту</i>
05.01	Загальні відомості про залізничний та трамвайний травматизм.
05.02	Ушкодження від зіткнення поїзда, який рухався з людиною.
05.03	Ушкодження від переїзду тіла колесом потягу.
05.04	Ушкодження від випадіння з потягу, стиснення між частинами вагонів та у пасажирів від дії внутрішніх частин вагонів.
05.05	Ушкодження від стиснення тіла між вагонами
05.06	Ушкодження у пасажирів від дії внутрішніх частин вагона.
	Курс 06
	<i>Авіаційна травма</i>
06.01	Загальні відомості і класифікація авіаційної травми.
06.02	Ушкоджуючі фактори при авіаційних пригодах.
06.03	Характер ушкоджень у екіпажу та пасажирів при різних видах авіаційних пригод.
06.04	Особливості судово-медичної експертизи при авіаційних пригодах.
	Курс 07
	<i>Спортивна травма</i>
07.01	Загальні відомості про спортивний травматизм.
07.02	Механізм виникнення й морфологічні особливості ушкоджень при заняттях деякими видами спорту.
	Курс 08
	<i>Ушкодження, які виникають при падінні.</i>
08.01	Загальні відомості про класифікацію падінь.
08.02	Механізм та умови виникнення ушкоджень.
08.03	Ушкодження, що виникають при падінні з висоти.
08.03	Ушкодження, що виникають при падінні з положення стоячи.
	Курс 09
	<i>Промислова та сільськогосподарська травма</i>
09.01	Промисловий та сільськогосподарський травматизм, його особливості та морфологічні прояви.
09.02	Ушкодження, які спричиняються гусеничним трактором.
09.03	Механізм утворення та особливості ушкоджень при деяких видах тракторної травми.

	Курс 10
	<i>Ушкодження гострими предметами</i>
10.01	Загальні відомості про ушкодження, які спричиняються гострими предметами.
10.02	Ушкодження від дії ріжучих знарядь та предметів
10.03	Ушкодження від дії колючих знарядь та предметів
10.04	Ушкодження від дії колючо-ріжучих знарядь та предметів
10.05	Ушкодження від дії рубаючих знарядь та предметів
10.06	Ушкодження від дії пиляючих знарядь та предметів
	Курс 11
	<i>Вогнепальні ушкодження</i>
11.01	Вогнепальна зброя.
11.02	Фактори пострілу.
11.03	Кульові вогнепальні ушкодження при пострілі на близький та далекий відстанях.
11.04	Ушкодження холостими пострілами, атиповими снарядами, з атипової зброї та від вибухів.
11.05	Ушкодження дробом.
	Курс 12
	<i>Розлад здоров'я та смерть від дії електрики</i>
12.01	Механізм смерті та морфологічні зміни тканин та органів від ураження електрикою.
12.02	Механізм смерті та морфологічні зміни тканин та органів від ураження атмосферною електрикою (блискавкою).
	Курс 13
	<i>Розлад здоров'я та смерть від дії низької та високої температур</i>
13.01	Клінічні прояви та патоморфологічні зміни тканин та органів від загальної та місцевої дії холоду
13.02	Клінічні прояви та патоморфологічні зміни тканин та органів від загальної та місцевої дії високої температури
	Курс 14
	<i>Розлад здоров'я та смерть від змін атмосферного тиску</i>
14.01	Розлад здоров'я та смерть від дії низького атмосферного тиску (гіпобарія)
14.02	Розлад здоров'я та смерть від дії високого атмосферного тиску (гіпербарія)
	Курс 15
	<i>Розлад здоров'я та смерть від дії променевої енергії</i>
15.01	Клінічні та патоморфологічні зміни при променевих ураженнях
15.02	Патоморфологічні зміни при променевій хворобі

	Курс 16 <i>Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами, утоплення та раптова смерть у воді</i>
16.01	Види порушення зовнішнього дихання.
16.02	Морфологічні зміни при гіпоксії.
16.03	Странгуляційна гіпоксія.
16.04	Обтураційна гіпоксія.
16.05	Компресійна гіпоксія
16.06	Морфологічні ознаки утоплення.
16.07	Лабораторні засоби діагностики смерті від утоплення
16.08	Методика судово-медичного дослідження трупа
	Курс 17 <i>Розлад здоров'я та смерть від отруень</i>
17.01	Дія отруйних речовин та розпізнавання отруень.
17.02	Отруєння їдкими отрутами.
17.03	Отруєння деструктивними отрутами.
17.04	Отруєння отрутами, які змінюють склад крові.
17.05	Отруєння отрутами, які збуджують, пригнічують та паралізують нервову систему.
	Курс 18 <i>Судово-медична експертиза потерпілих, осіб, які звинувачуються, та інших.</i>
18.01	Методика проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших.
18.02	Судово-медична експертиза визначення ступеню тяжкості ушкоджень
18.03	Судово-медична експертиза розміру втрати працездатності.
18.04	Судово-медична експертизи стану здоров'я удаваних та штучних хвороб.
18.05	Судово-медична експертиза інтерсексуального стану, встановлення статі, статевої зрілості, статевої недоторканості.
18.06	Судово-медична експертиза встановлення вагітності, минулих пологів та абортів.
18.07	Судово-медична експертиза статевих злочинів.
18.08	Судово-медична експертиза віку.
	Курс 19 <i>Огляд трупа на місці його виявлення</i>
19.01	Огляд трупа на місці його виявлення або на місці пригоди.
	Курс 20 <i>Судово-медичне дослідження трупа</i>
20.01	Вчення про смерть та трупні явища.

20.02	Судово-медична експертиза (дослідження) трупа.
20.03	Деякі питання судово-медичного дослідження трупа при насильницькій смерті
	Курс 21
	<i>Судово-медична експертиза трупа при раптовій смерті</i>
21.01	Причини та генез раптової смерті
21.02	Раптова смерть при захворюваннях головного мозку та його оболонки.
21.03	Раптова смерть при захворюваннях серця та судин.
21.04	Раптова смерть при захворюваннях органів дихання, травлення та сечовиділення
21.05	Раптова смерть при інфекційних та паразитарних захворюваннях.
21.06	Раптова смерть при алергічних станах та захворюваннях.
21.07	Раптова смерть дітей.
	Курс 22
	<i>Судово-медичне дослідження трупів новонароджених</i>
22.01	Ознаки новонародженості, доношеності, зрілості та життєздатності.
22.02	Причини смерті в анте-, Інтра- та постнатальному періодах.
22.03	Особливості судово-медичного дослідження трупів новонароджених.
	Курс 23
	<i>Мікроскопічні дослідження об'єктів судово-медичної експертизи</i>
23.01	Патоморфологічні, мікроскопічні зміни при різних видах насильницької смерті та при підозрі на неї.
	Курс 24
	<i>Медико-криміналістичне дослідження</i>
24.01	Медико-криміналістичне дослідження.
24.02	Судова фотографія.
24.03	Основні положення про дослідження об'єктів судово-медичної експертизи для їх диференціації та ідентифікації.
24.04	Судово-медична ідентифікація особистості
	Курс 25
	<i>Судово-медична експертиза за матеріалами судових та слідчих справ</i>
25.01	Порядок призначення й особливості проведення судово-медичної експертизи за матеріалами справ.
25.02	Судово-медична експертиза за матеріалами справ при різних видах смерті

СУМІЖНІ ПРОГРАМИ	
Курс 26	
<i>Патологічна анатомія захворювань людини</i>	
26.01	Патологічна анатомія захворювань органів кровообігу
26.02	Патологічна анатомія захворювань органів дихання
26.03	Патологічна анатомія захворювань органів травлення
26.04	Патологічна анатомія захворювань нирок та органів сечовиділення
26.05	Патологічна анатомія захворювань нервової системи
26.06	Патологічна анатомія інфекційних захворювань та СНІДу
26.07	Патологічна анатомія ускладнень діагностичних, лікувальних втручань і реанімація
26.08	Патологічна анатомія захворювань перинатального та дитячого віку
Курс 27	
<i>Клінічні прояви черепно-мозкової травми</i>	
27.01	Клінічні прояви та можливості діагностики різних форм черепно-мозкової травми
ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ	
Курс 28	
<i>Військово-медична підготовка</i>	
Курс 29	
<i>Організація невідкладної медичної допомоги населенню при надзвичайних станах</i>	
Курс 30	
<i>Медична психологія</i>	
Курс 31	
<i>Медична інформатика</i>	
Курс 32	
<i>СНІД та діагностика гепатитів</i>	
Курс 33	
<i>Фтизіатрія</i>	
Курс 34	
<i>Трансплантологія</i>	
Курс 35	
<i>Імунопрофілактика при інфекційних захворюваннях</i>	
Курс 36	
<i>Медицина невідкладних станів</i>	
1.1.	Невідкладні стани при патології органів серцево-судинної системи
1.2.	Невідкладні стани при патології нервової системи при розладах психіки та поведінки

1.3. Невідкладні стани при патології системи органів дихання, травлення, порушеннях згортання крові
1.4. Невідкладні стани при патології ендокринної системи, алергічних станах
1.5. Гострі отруєння. Стани, що викликані уразливими факторами зовнішнього середовища. Організація невідкладної допомоги в екстремальних ситуаціях
1.6. Інфекційні захворювання. Організація невідкладної допомоги при особливо небезпечних інфекціях
2.1. Загальні питання реаніматології
2.2. Невідкладна допомога при гострих отруєннях
2.3. Невідкладна допомога при станах, викликаних уразливими факторами зовнішнього середовища
2.4. Невідкладна допомога при шоках, коматозних станах.
2.5. Невідкладні стани при патології органів системи дихання, травлення, сечовидільної системи і порушеннях системи крові
2.6. Невідкладна допомога за гострого болю
2.7. Організація невідкладної допомоги у екстремальних ситуаціях
3.1. Загальні питання реаніматології у дітей
3.2. Невідкладні стани при патології системи дихання у дітей
3.3. Невідкладні стани при патології серцево-судинної системи у дітей
3.4. Невідкладні стани при порушеннях системи крові у дітей
3.5. Невідкладні стани при патології органів системи травлення у дітей
3.6. Невідкладні стани при патології органів ендокринної системи, алергічних станах у дітей
3.7. Інфекційні захворювання. Невідкладна допомога дітям
4.1. Невідкладна допомога при шоках
4.2. Аборт
4.3. Еклампсія
4.4. Смерть плода
4.5. Фізіологічні та патологічні пологи
4.6. Гострий біль
Курс 37
<i>Протидія насильству в сім'ї</i>
Курс 38
<i>Військово-спеціальна підготовка</i>

Практична підготовка лікарів-інтернів на базі стажування за спеціальністю «Судово-медична експертиза»

Практична підготовка лікарів-інтернів на базах стажування здійснюється шляхом активної участі молодих лікарів у експертній роботі. Базами інтернатури є Бюро судово-медичної експертизи, де лікарі-інтерни працюють під керівництвом висококваліфікованих судово-медичних експертів із значним стажем практичної експертної роботи. Під час роботи на базі стажування, керівник має здійснювати відбір експертиз таким чином, щоб були охоплені всі курси програми згідно з викладеним навчальним планом діяльності лікарів-інтернів в Бюро судово-медичної експертизи. На базах стажування лікарі-інтерни знайомляться з роботою всіх відділів та відділень Бюро судово-медичної експертизи, оволодівають методиками дослідження (експертизи) трупів та огляду (експертизи) потерпілих, звинувачених та інших осіб, беруть участь у невідкладних слідчих діях, судових засіданнях та ін. При роботі на базах стажування, при необхідності, допускається внесення коректив у структуру занять, регламентованих даною програмою, в межах 15-20% від загального обсягу.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
практичної підготовки лікарів-інтернів на базі стажування
за спеціальністю «Судово-медична експертиза»

Назва відділу бюро та відділення лабораторії	Код, назва курсу навчальної програми	К-ть навч. годин	К-ть тижнів практ. роботи
1	2	3	4
Відділ судово - медичної експертизи трупів	02. Розлад здоров'я та смерть від ушкоджень 03. Автомобільна травма 04. Мотоциклетна та велосипедна травма 05. Травма від дії рейкового транспорту 07. Спортивна травма 08. Ушкодження, які виникають при падінні 09. Промислова і сільськогосподарська травма 10. Ушкодження гострими предметами 11. Вогнестрільні ушкодження 12. Розлад здоров'я та смерть від дії електрики 13. Розлад здоров'я та смерть від дії низької та високої температур 16. Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами, утоплення та раптова смерть у воді 17. Розлад здоров'я та смерть від отруень 19. Огляд трупа на місці його виявлення 20. Судово-медичне дослідження трупа 21. Судово-медична експертиза раптової смерті 22. Судово-медичне дослідження трупів новонароджених	546	14
Відділ судово- медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб	18. Судово-медична експертиза потерпілих, осіб, які звинувачуються, та інших. 25. Судово-медична експертиза за матеріалами слідчих та судових справ	507	13

Відділення судово- медичної криміналістики	19. Огляд трупа на місці його виявлення 24. Медико-криміналістичні методи дослідження	39	1
Відділення судово- медичної гістології	23. Мікроскопічні дослідження об'єктів судово-медичної експертизи	39	1
Відділення судово- медичної токсикології	17. Розлад здоров'я та смерть від отруень 19. Огляд трупа на місці його виявлення	39	1
Відділення судово- медичної імунології	19. Огляд трупа на місці його виявлення 20. Судово-медичне дослідження трупа 18. Судово-медична експертиза осіб, які звинувачуються та ін.	39	1
Відділення судово- медичної цитології	19. Огляд трупа на місці його виявлення 20. Судово-медичне дослідження трупа 18. Судово-медична експертиза осіб, які звинувачуються та ін.	39	1

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІКАРЯ-ІНТЕРНА за спеціальністю «Судово-медична експертиза»

Лікар-інтерн повинен знати:

- розділи кримінально-процесуального і кримінального Кодексів України і документи, що регламентують діяльність судово-медичної експертизи в Україні;
- організацію судово-медичної служби в Україні;
- міжнародну класифікацію хвороб, травм і причин смерті;
- правила судово-медичного дослідження трупів;
- правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень;
- правила судово-медичної акушерсько-гінекологічної експертизи;
- правила судово-медичної експертизи статевих станів чоловіків;
- можливості застосування методів лабораторних досліджень об'єктів судово-медичної експертизи, правила і способи виявлення, вилучення, упакування та направлення об'єктів судово-медичної експертизи на лабораторні дослідження;
- особливості проведення судово-медичної експертизи за матеріалами справ на попередньому слідстві та в судовому засіданні;
- принцип визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, встановлення розміру втрати працездатності, експертизи стану здоров'я, вдаваних та штучних хвороб;
- правила і організацію роботи судово-медичної лабораторії;
- типові форми медичної документації для бюро судово-медичної експертизи, принципи і вимоги до їх складання;
- принцип роботи судово-медичної служби в надзвичайних ситуаціях (катастрофах, вогнищах масового ураження).

Лікар-інтерн повинен вміти:

- провести огляд трупа на місці пригоди (виявлення), класифікувати смерть, встановити давність її настання;
- виявити і описати ознаки ушкоджень, морфологічні зміни тканин та органів;
- встановити механізм утворення ушкоджень;
- встановити причину смерті;
- провести судово-медичну експертизу потерпілих, звинувачених та інших осіб;
- оформити протокольну частину «Висновків експерта» і висновки, заповнити лікарське свідоцтво про смерть;

Лікар-інтерн повинен оволодіти такими маніпуляціями:

- методикою розтину трупів при різних видах насильницької та ненасильницької смерті;
- вилученням, упакуванням та направленням судово-медичного матеріалу для лабораторних досліджень;
- проведенням туалету та реставрації трупа;
- методиками проведення експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб для встановлення віку, статевої зрілості та у випадках статевих злочинів.

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИКІВ ТА ВМІНЬ,
якими повинен оволодіти лікар-інтерн за спеціальністю
«Судово-медична експертиза»**

№ з/п	Назва навички	Ступінь оволодіння
1	2	3
1	Проведення огляду трупа на місці пригоди (виявлення)	+++
2	Встановлення факту і терміну настання смерті	+++
3	Виявлення і описання ушкоджень; морфологічних змін органів та тканин	+++
4	Діагностування і встановлення причин смерті при судово-медичній експертизі трупа	+++
5	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком	+++
6	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень тупими предметами	+++
7	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках транспортної травми	+++
8	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти	+++
9	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти власного зросту	+++
10	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень гострими предметами	+++
11	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках дії крайніх температур	+++
12	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках порушення зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами	+++
13	Проведення судово-медичної експертизи у випадках ураження технічною електрикою та блискавкою	+++
14	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках вогнепальних ушкоджень	+++
15	Проведення судово-медичної експертизи трупів новонароджених	+++
16	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках отруєнь	+++
17	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках раптової смерті	+++
18	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	+++
19	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках статевих злочинів	+++

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИКІВ ТА ВМІНЬ,
якими повинен оволодіти лікар-інтерн за спеціальністю
«Судово-медична експертиза»**

№ з/п	Назва навички	Ступінь оволодіння
1	2	3
1	Проведення огляду трупа на місці пригоди (виявлення)	+++
2	Встановлення факту і терміну настання смерті	+++
3	Виявлення і описання ушкоджень; морфологічних змін органів та тканин	+++
4	Діагностування і встановлення причин смерті при судово-медичній експертизі трупа	+++
5	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком	+++
6	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень тупими предметами	+++
7	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках транспортної травми	+++
8	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти	+++
9	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти власного зросту	+++
10	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень гострими предметами	+++
11	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках дії крайніх температур	+++
12	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках порушення зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами	+++
13	Проведення судово-медичної експертизи у випадках ураження технічною електрикою та блискавкою	+++
14	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках вогнепальних ушкоджень	+++
15	Проведення судово-медичної експертизи трупів новонароджених	+++
16	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках отруєнь	+++
17	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках раптової смерті	+++
18	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	+++
19	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках статевих злочинів	+++

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИКІВ ТА ВМІНЬ,
якими повинен оволодіти лікар-інтерн за спеціальністю
«Судово-медична експертиза»**

№ з/п	Назва навички	Ступінь оволодіння
1	2	3
1	Проведення огляду трупа на місці пригоди (виявлення)	+++
2	Встановлення факту і терміну настання смерті	+++
3	Виявлення і описання ушкоджень; морфологічних змін органів та тканин	+++
4	Діагностування і встановлення причин смерті при судово-медичній експертизі трупа	+++
5	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком	+++
6	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень тупими предметами	+++
7	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках транспортної травми	+++
8	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти	+++
9	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти власного зросту	+++
10	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень гострими предметами	+++
11	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках дії крайніх температур	+++
12	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках порушення зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами	+++
13	Проведення судово-медичної експертизи у випадках ураження технічною електрикою та блискавкою	+++
14	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках вогнепальних ушкоджень	+++
15	Проведення судово-медичної експертизи трупів новонароджених	+++
16	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках отруєнь	+++
17	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках раптової смерті	+++
18	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	+++
19	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках статевих злочинів	+++

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас судово-медичного дослідження тупої травми / Муханов А.І. – Тернопіль: ТДМУ, 2008.-324 с.
2. Атлас по судебной медицине / Под ред. член-корр. РАМН Ю.И. Пиголкина.-М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010.-376 с.
3. Атлас по судебной медицине /Под ред. Ю.И. Пиголкина, И.И. Богомоловой.-М.:ООО «Медицинское информационное агенство», 2006.-321 с.
4. Альтхофф Х. Синдром внезапной смерти у детей. // М.: Медицина, 1983 – 44 с.
5. Атлас по судебной медицине (Дефиниции и иллюстрации) / Под ред. В.А. Клевно. - М.:РИО ФГБУ РЦСМЭ Минздравсоцразвития, 2012.-366с.
6. Бабанин А.А., Соколова И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза половых состояний (Практическое руководство для студентов, врачей, юристов). – Симферополь: Издат. Центр КГМУ, 2001 – 206 с.
7. Бабкіна О.П., Герасименко О.І., Казімірко Н.К., Шевченко В.В., Шевченко Л.А., Коробко І.С. Морфологія ушкоджень органів черевної порожнини та заочеревинного простору при механічній травмі. // Луганськ, 2013 – 135 с.
8. Бабанін А.А., Мішалов В.Д., Біловицький О.В., Скребкова О.Ю. Судова медицина. // Сімферополь, 2012 – 558 с.
9. Бережной Р.В. Руководство по судебно-медицинской экспертизе отравлений. // М.: Медицина, 1980 – 424 с.
- 10.Бойко С. О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: Навчальний посібник.-Ужгород: СМП «Інватор»,2003.-228с.
- 11.Бурчинський В.Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т.В., Бачинський В.Т. Судово-медичне дослідження сперми, слини та інших виділень людини в слідах на речових доказах: Методичні рекомендації. - Київ, 2011.-28с.
- 12.Бурчинський В.Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т.В., Бачинський В.Т. Судово-медичне дослідження волосся, кісток, м'яких тканин та органів: Методичні рекомендації. – Київ, 2011.-20с.
- 13.Вермель В.И., Солохин А.А. Формальная логика в судебной медицине. // М.: Медицина, 1995 – 92 с.
- 14.Витер В.И., Пермяков А.В. Судебно-медицинские аспекты скоропостижной смерти. – Издание. Дополненное. – Ижевск: «Экспертиза», 2000. - 152 с.
- 15.Герасименко О.І. Судово-медична експертиза (загальна частина). – Донецьк: Норд-Прес, 2007.-С. 75-90.

16. Громов Л.П., Науменко В.Г. Судебно-медицинская травматология. // М.: Медицина, 1977 – 368 с.
17. Громов А.П., Капустин Л.В. Судебно-медицинское исследование трупа. // М.: Медицина, 1991 – 320 с.
18. Гуріна О.О. Особливості судово-медичної експертної оцінки травм голови у дітей та підлітків: Навч.-методичний посібник. – Київ, 2010. – 164 с.
19. Диагностикум механизмов и морфологии переломов при тупой травме скелета. Т. 1.5 / В.Н. Крюков, В.П. Новоселов, Б.А. Саркисян, В.Э. Янковский и др. – Новосибирск: наука, 1996-2000. – 166 с., 176 с., 149 с., 173 с., 214 с.
20. Диагностикум механизмов и морфологии переломов при тупой травме скелета / Изд. 2-е, перераб. В.Н. Крюков, В.П. Новоселов, Б.А. Саркисян, В.Э. Янковский и др. – Новосибирск: наука, 2011. – 522 с.
21. Дольницький О.В., Кривченя Д.Ю., Поліщук М.Є. Дитяча травматологія. Практичний посібник. Київ «Книга плюс», 2006 – 472 с.
22. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000 – 648 с.
23. Карандашев А.А., Русакова Т.И. Возможности судебно-медицинской экспертизы по выявлению условий повреждения селезенки и давности их образования.-М.:» Медпрактика», 2004.-36с.
24. Качина Н. Н., Кильдюшев Е. М. Судебно-медицинское исследование трупов плодов и новорожденных: Учебное пособие.-М.: ООО фирма «Светопол ЛТД», 2003.-124с.
25. Клевно В.А. Морфология и механика разрушения ребер /Судебно-медицинская диагностика механизмов, последовательности и прижизненности переломов/ - Барнаул, 1993 – 300 с.
26. Клевно В.А., Григорьева Е.Н. Судебно-медицинская оценка тяжести вреда здоровью при переломах скулоорбитального комплекса. // Москва, 2012 – 109 с.
27. Клевно В.А. Понятие и классификация экспертных ошибок /В.А. Клевно// Суд.-мед. экспертиза. – 2012. - №2.-С.
28. Кондратенко В.Л. Експериментальні вогнепальні ушкодження голови при пострілах в притул набоями, спорядженими еластичними кулями калібру 9 мм // Український судово-медичний вісник. – 2003. – №1. – С 19-21.
29. Кононенко В.И., Тагаев Н.Н. Дифференциальная диагностика мотоциклетной травмы – Харьков, 1985 – 38 с.
30. Крюков В.Н. Основы механо - и морфогенеза переломов. // М.: Фолиум, 1995 – 232 с.

31. Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті. Чернівці, 2005. – 210 с.
32. Лісовий А. С., Голубович Л. Л., Голубович П. Л. та ін. Судова медицина. Підручник. - К.: Атіка, 2003.-512с.
33. Лужников Е. А., Костомарова Л. Г. Острые отравления: Руководство для врачей.-М.: Медицина, 1989.-432с.
34. Марченко М.И., Кононенко В.И. Практическое руководство по судебной энтомологии – Харьков, 1991 – 70 с.
35. Медичне правознавство / А.А. Бабанін, О.О. Миронова, О.В. Біловицький, О.Ю. Скребкова. – Сімферополь: Ната, 2012.-552 с.
36. Медико-криміналістическая идентификация. Настольная книга судебно-медицинского эксперта. Под общей ред. доктора мед. наук, профессора В.И. Томилина. – 14: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. М., 2000. – 472 с.
37. Мішалов В.Д, Завальнюк А.Х., Юхимець І.О, Петрошак О.Ю. «Визначення прижиттєвості, давності і послідовності утворення ушкоджень». Методичні рекомендації – Київ, 2012.-32 с.
38. Мішалов В.Д, Петрошак О.Ю. Судово-медична діагностика ушкоджень стравоходу, шлунка і кишечника у випадках їх травмування. Методичні рекомендації – Київ, 2012.-12 с.
39. Мішалов В.Д, Бабкіна О.П., Петрошак О.Ю., Хохолева Т.В., Личман Т.В. Судово-медична характеристика ушкоджень підшлункової залози та визначення їх давності. Методичні рекомендації – Київ, 2015.- 33 с.
40. Мішалов В.Д, Бабкіна О.П., Петрошак О.Ю., Личман Т.В., Войченко В.В. Судово-медична характеристика ушкоджень селезінки та визначення їх давності Методичні рекомендації. – Київ, - 2015. – 35 с.
41. Мішалов В.Д., Михайличенко Б.В., Завальнюк А.Х., Зарицький Г.А., Юхимець І.О. Визначення давності настання смерті у судово-медичній експертизі: Методичні рекомендації. – Київ, 2010.-36с.
42. Мішалов В.Д., Завальнюк А.Х., Зарицький Г.А., Юхимець І.О., Петрошак О.Ю. Визначення послідовності виникнення отриманих ушкоджень у судово-медичній практиці: Методичні рекомендації. – Київ, 2011.-27с.
43. Михайличенко Б. В. Судова стоматологія. Підручник для студентів стоматологічних факультетів медичних вузів.-К.: «МП Леся»,2004.-352с.
44. Молчанов В.И., Попов В.Л., Калмыков К.Н. Огнестрельные повреждения и их судебно-медицинская экспертиза. // М.: Медицина, 1990 – 270 с.
45. Морфологическая диагностика наркотических интоксикаций / Под ред. Ю И. Пиголкина - М.: Медицина, 2004.-304с.

46. Молин Ю. А. Судебно-медицинская экспертиза повешения.-Санкт-Петербург: НПО «Мир и семья-95»,1996.-336 с.
47. Наказ МОЗ України «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України» від 17 січня 1995 року № 6.
48. Патоморфология миокарда при ушибах сердца / Новоселов В. П., Савченко С. В., Романова Е. А., Циммерман В. Г. Патоморфология миокарда при ушибах сердца.- Новосибирск: Наука, 2002.- 168 с.
49. Пашинян Г.А., Касумова С.Ю. и др. Патоморфология и экспертная оценка повреждений головного мозга при черепно-мозговой травме. Москва, Ижевск: Экспертиза, 1994 134 с
50. Пермяков А.В., Витер В.И. Патоморфология и танатогенез алкогольной интоксикации. – Ижевск: Экспертиза, 2002 - 91 с.
51. Пиголкин Ю. И., Нагорнов М. Н. Переломы свода черепа: механизмы образования, заживление, судебно-медицинская оценка.- М.: ЗАО «Аида», 2004.- 200с.
52. Попов В. Л., Шигеев В. Б., Кузнецов Л. Е. Судебно-медицинская баллистика. - СПб.: Гиппократ, 2002.-656с.
53. Ромодановский О.А. Повреждения головы при самопроизвольном падении человека навзничь (критерии суд. – медицинской диагностики). – М., 1998 152 с.
54. Руководство по судебно-медицинской экспертизе отравлений. /Бережной Р.В., Смусин Я.С., Томилин В.В., Ширинский П.П. М.: Медицина, 1980 – 424 с.
55. Самойличенко А.Н. Основы судебно-медицинской гистологии. // Караганда, 1994 – 192 с.
56. Солохин А.А., Солохин Ю.А. Судебно-медицинские аспекты травматологии. // М.: Фолиум, 1994 – 192 с.
57. Солохин А.А., Солохин Ю.А. Руководство по судебно-медицинской экспертизе трупа. – М.: РМАПО, 1997 – 264 с.
58. Сотрясение головного мозга /Б. А. Саркисян, Н. В. Бастуев, Н. В.Паньков, В. С. Трубочников – Новосибирск: Наука. Сибирск. изд. фирма РАН, 2000.- 104 с.
59. Соседко Ю. С. Диагностика основных видов травматического воздействия при травме органов живота тупыми предметами.- Ижевск: Экспертиза.2001.-239с.
60. Судова медицина: Навчально-методичний посібник / За загальною ред. проф. Б.В. Михайличенка. – Київ, МП «Леся», 2001. С.68-85.

61. Судово-медична експертиза дітей: Навчально-методичний посібник / В.Д. Мішалов, М.В. Банчук, О.О. Гуріна, В.Т. Юрченко, М.М. Шевчук, А.Л. Голубович – Київ, 2010. – 260 с.
62. Судебно-медицинская экспертиза механической асфиксии: Руководство / Под ред. А.А. Матышева и В.Й. Витера. - Л.: Медицина, 1993. -219с.
63. Тагаев Н. Н. Судебная медицина: Учебник / Под общей ред. проф. А. М. Бандурки.-Х.: Факт, 2003.-1253 с.
64. Тагаев Н. Н. Судебная медицина: Учебник / Изд. 2-е перераб. и дополн.-Х.: «Фактор», 2012.-1293 с.
65. Филипчук О.В., Гуров О.М. Судово-медична криміналістика. Підручник / Харків: «Діса плюс», 2013. – 640 с.
66. Филипчук О.В., Шевчук М.М. Посібник з судово-медичної криміналістики. / Львів «Добра справа», 2011 – 566 с.
67. Филипчук О.В., Мішалов В.Д., Петрошак О.Ю. Судово-медична характеристика та оцінка ран голови, заподіяних тупими предметами, у тому числі при їх руйнуванні. Методичні рекомендації – Київ, 2012.-20 с.
68. Хохлов В.В. Повреждения грудной клетки тупыми предметами (Биомеханика, диагностике, морфология) – Смоленск, 1996 – 193 с.
69. Хохлов В. В., Подоляко В. М. Исторические аспекты развития учения о трупных пятнах. Брянск, 1999.-128с.
70. Хохлов В. В. Судебная медицина: Руководство для врачей. Изд. 2-е – Смоленск, 2003.-699 с.
71. Шупик Ю. П., Бурчинський В. Г., Кахановський Ф. М., Хохолева Т. В., Воронов В. Т., Легін Г. О. Судово-медична діагностика смертельних отруєнь етиловим алкоголем: Методичні рекомендації .- Київ,2004.- 20с.
72. Шевчук В. А. Судово-медична нейротравматологія: Навч. посібник .-К.: «МП Леся»,2003.-80с.
73. Ясинский В.И., Бабанин А.А., Соколова Н.Ф. Правовые основы деятельности медицинских и фармацевтических работников. – Симферополь: Изд-во не указано, 2001 – 364 с.
74. Яланський О. В., Воробйов Ю. В., Яланська Л. О. Судово-медичне дослідження трупа. Практичний посібник – Полтава: ІВМЦ «Освіта»,2000-240с.

СТАТУС ЛІКАРЯ-ІНТЕРНА В БЮРО

В адміністративному відношенні лікар-інтерн підпорядковується керівництву Бюро судово-медичної експертизи.

На нього повністю поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку, права та пільги, що встановлені для медичних працівників даного Бюро.

Під час проходження інтернатури, лікар-інтерн може приймати участь в маніпуляціях, пов'язаних з виконанням експертиз трупів, потерпілих, звинувачених та інших осіб, речових доказів, експертиз за матеріалами слідчих та судових справ при різних видах смерті.

Відповідальність за проведену судово-медичну експертизу покладається на керівника інтернатури.

Експертна робота:

Згідно з планом практичної підготовки лікарів-інтернів на базах стажування, лікарі-інтерни мають ознайомитись з усіма видами практичної експертної роботи, оволодіти навиками та маніпуляціями, необхідними для самостійної роботи фахівця - судово-медичного експерта.

У відділі судово-медичної експертизи трупів:

Лікар-інтерн має набути практичні навички проведення первинного огляду трупа, встановлення причини смерті, визначення давності її настання; опанувати методики судово-медичного дослідження трупа при різних видах смерті, визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, вилучення, упакування і направлення об'єктів судово-медичної експертизи на лабораторні дослідження. Також, лікар-інтерн обов'язково має навчитись визначити необхідний обсяг конкретних лабораторних досліджень при різних видах насильницької та ненасильницької смерті, вміти оформити протокольну частину «Висновків», сформулювати експертні підсумки та скласти лікарське свідоцтво про смерть.

У відділі експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб:

Лікар-інтерн має навчитись проведенню різних видів експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб, визначенню ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, знати особливості вилучення судово-медичного матеріалу для необхідних лабораторних досліджень, вміти оформити вилучений матеріал. Крім того, в даному відділі Бюро судово-медичної експертизи, лікар-інтерн обов'язково має ознайомитись з особливостями проведення судово-медичних експертиз за матеріалами слідчих та судових справ.

У відділенні судово-медичної криміналістики Бюро судово-медичної експертизи:

Під час навчання на базі стажування лікар-інтерн має обов'язково ознайомитись із структурою відділення, видами роботи в ньому, набути навички судової фотографії та проведення безпосередньої стереомікроскопії, опанувати особливості дослідження ушкоджень, їх слідів за допомогою оптичних засобів та підготовкою кисті до дактилоскопії.

У відділенні судово-медичної токсикології Бюро судово-медичної експертизи:

Лікар-інтерн має обов'язково ознайомитись із структурою відділення, видами роботи в ньому, ознайомитися з особливостями вилучення судово-медичного матеріалу у випадках отруєння отрутами, що змінюють склад крові, пригнічують та паралізують нервову систему та у випадках отруєнь деструктивними отрутами. Також, лікар-інтерн обов'язково має навчитись вилучати і направляти матеріал для подальших токсикологічних досліджень, з'ясувати можливості досліджень, які виконуються в даному відділенні лабораторії Бюро.

У відділенні судово-медичної гістології Бюро судово-медичної експертизи:

Лікар-інтерн має обов'язково ознайомитись із структурою відділення, видами роботи в ньому, ознайомитися з особливостями вилучення судово-медичного матеріалу у випадках раптової та насильницької смерті, при особливо небезпечних інфекціях та СНІДі, з'ясувати можливості досліджень, які виконуються в даному відділенні лабораторії Бюро.

У відділенні судово-медичної імунології Бюро судово-медичної експертизи:

Лікар-інтерн має обов'язково ознайомитись із структурою відділення, видами роботи в ньому, ознайомитися з особливостями вилучення судово-медичного матеріалу (рідкої крові) від трупів та живих осіб з метою встановлення групової належності та для подальших судово-імунологічних досліджень, з'ясувати можливості досліджень, які виконуються в даному відділенні лабораторії Бюро.

У відділенні судово-медичної цитології Бюро судово-медичної експертизи:

Лікар-інтерн має обов'язково ознайомитись із структурою відділення, видами роботи в ньому, ознайомитися з особливостями вилучення судово-медичного матеріалу (зрізи нігтьових пластин, змиви та мазки зі статевих органів осіб, підозрюваних у статевих злочинах з метою встановлення наявності вагінального, кишкового епітелію та епітелію слизової оболонки

рота) від трупів та живих осіб, з'ясувати можливості досліджень, які виконуються в даному відділенні лабораторії Бюро.

ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА ЛІКАРЯ-ІНТЕРНА

Основою теоретичної підготовки лікаря-інтерна є самостійна робота з літературою. Згідно з планом навчання лікар-інтерн при консультативній роботі куратора, обов'язково має підготувати реферат з використанням судово-медичної літератури, а також - додаткових джерел спеціальної медичної літератури. При підготовці реферату можуть бути використані монографії, журнали, збірники, у вибірці яких повинен надати допомогу керівник інтернатури. Виконання даного виду роботи розпочинається під час навчання на базі стажування, завершується вона під час навчання на кафедрі.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ:

Має бути побудованою таким чином:

- обов'язкова участь лікарів-інтернів у виробничих ранкових конференціях лікарів. При цьому керівник інтернатури повинен забезпечити присутність лікарів-інтернів на таких конференціях та обов'язкове доведення до інтернів важливої інформації, що стосується особливостей проведення найбільш складних експертиз;
- обов'язкова участь лікарів-інтернів в чергуваннях судово-медичних експертів та у невідкладних слідчих діях (виїзди на місця пригод, участь у відтворенні обстановки та обставин події), у судових засіданнях;
- участь лікарів-інтернів у клініко-патологоанатомічних конференціях з обов'язковим подальшим розбором основних положень конференції сумісно з керівником інтернатури.
- участь лікарів-інтернів у науково-практичних конференціях Бюро судово-медичної експертизи; при цьому бажаною є виступ лікаря-інтерна з доповіддю, яка готується разом з керівником інтернатури.

Навчання лікарів-інтернів на кафедрі судової медицини та суміжних кафедрах (очна частина інтернатури) відбувається протягом двох періодів навчання, згідно з наведеними навчальними планами.